Vztah obyvatel České republiky k hudbě

Radim Bačuvčík

Hudba je bezpochyby fenoménem, který člověka zasahuje v mnoha rovinách. Může pro něj nést různé významy, může se v sociální rovině dotýkat rozmanitých sfér jeho soukromého, společenského i pracovního života a může na něj také působit v psychologickém slova smyslu. Je zřejmé, že o hudbě v tomto smyslu můžeme uvažovat minimálně ve dvou dimenzích. První z nich je dimenze umělecká, kulturní, estetická, etická a snad i filozofická. Druhá dimenze je obchodně-ekonomicko-marketingová, neboť je zřejmé, že jakkoliv je hudba uměleckým statkem a výsledkem práce inspirovaného lidského ducha, je také ekonomickým produktem, který je umístován na nejrůznější trhy, kde se také setkává (či nesetkává) s patřičnou poptávkou.

V této studii si budeme všimnout toho, jak a proč lidé hudbu poslouchají a nakupují a co si s ní spojují. Je třeba říci, že výzkum vztahu lidí (či společenských skupin) k hudbě má v prostředí české i světové hudební vědy dlouhou tradici. Jedná se ovšem převážně o výzkum z pozic estetických, případně hudebně sociologických, kdy předmětem zkoumání je vztah k jednotlivým hudebním typům, druhům či žánrům u jednotlivých částí společnosti a primárně souvisí s pojmem vkusu. Menší tradici má výzkum vedený z pohledu výzkumu trhu, tedy výzkum, jehož cílem by bylo zjistit, jak, proč, za jakých podmínek, s jakými přitahujícími a odrazujícími vlivy lidé poslouchají a také nakupují hudbu. Je zřejmé, že tyto pohledy nemusí být v rozporu, naopak výsledky výzkumů prvního typu mohou být velmi dobře využitelné také pro obchodní účely, což závisí především na použitém způsobu kladení otázek a také na kvalitě zkoumaného objektu (například výběrového souboru v případě sociologických výzkumů).

Pokud budeme chtít přiblížit alespoň některé ze studií, které se v poslední době zabývaly na daný problém a které by mohly být zajímavé také z ekonomicko-marketingového hlediska, můžeme připomenout například knihu Mikuláše Beka *Konzervátor Evropy? K sociologii české hudebnosti* z roku 2003, která vychází z vlastního reprezentativního výzkumu autora z roku 2001 a zkoumá vztah obyvatel České republiky k jednot-

livým hudebním druhům a žánrům.¹ V Bekově knize jsou shrnuty také výsledky dalších muzikologických výzkumů od třicátých let do konce 20. století² a naznačen případný vývoj v hudebních preferencích české populace. Je zde také představena posluchačská typologie zpracovaná na základě clusterové analýzy dat týkajících se preferovaných hudebních stylů. Výsledky výzkumu vztahu vysokoškolských studentů k opeře a baletu na Slovensku publikovala Tajtáková, Klepochová a Žák.³ Kromě toho byla realizována celá řada průzkumů pro potřeby školních kvalifikačních prací, pro účely srovnání jsou však z nich vzešlá data povětšinou nevhodná, neboť byla použita rozdílná výzkumná metodika. Výsledky různých průzkumů ze zahraničí lze najít v literatuře, která se zabývá marketingem kultury a umění.⁴

Výzkum vztahu obyvatel České republiky k hudbě

Tato studie komentuje některé z výsledků vlastního výzkumu vztahu obyvatel České republiky k hudbě a jejímu poslechu, který byl realizován na přelomu let 2008 a 2009. Tento výzkum určitým způsobem v objektu zkoumání vycházel z výzkumu Bekova, zaměřoval se ovšem na takové aspekty vztahu lidí k poslechu hudby, které souvisejí především s nákupním chováním na příslušných trzích. Výzkum si kladl za cíl popsat vztah obyvatel České republiky ve věkovém rozmezí 12–80 let k hudbě a k jejím konkrétním projevům. V jednotlivých otázkách byl sledován jak celkový vztah respondentů k hudbě, tak i poslech hudby jednotlivých žánrů či typů, využívání médií a nosičů hudby, motivace či okolnosti poslechu hudby a asociace s ním spojené a v neposlední řadě také nákup či kopírování hudebních nosičů a návštěvy hudebních koncertů.

Pro realizaci kvantitativního výzkumu byla zvolena metoda dotazování s využitím standardizovaného dotazníku. Dotazování proběhlo od října 2008 do června 2009. Standardizované dotazníky byly šířeny v tištěné i elektronické podobě s pomocí studentů, přičemž se jednalo o nahodilý výběr vzorku respondentů. Do vyhodnocení bylo zahrnuto celkem 4 930 dotazníků. Ve výběrovém souboru byli v dostatečné míře zastoupeni respondenti z jednotlivých demografických skupin vymezených parametry pohlaví, věku

¹ Bek, Mikuláš: *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*, Praha, 2003.

² Za pozornost stojí zejména publikace Cejp, Martin – Maříková, Iva.: *Postoje české veřejnosti k hudebnímu umění*, Praha, 1978, 152 s.

³ Tajtáková, Mária – Klepochová Dagmar – Žák, Štefan: „The attitudes of students towards opera and ballet: attendance, motivations, barriers and expectations“, in: *8th International Conference on Arts & Cultural Management (AIMAC)*, Montréal (Canada) 2005, s. 75.

⁴ Viz např. Hill, Elizabeth – O’ Sullivan, Catherine – O’ Sullivan, Terry: *Creative Arts Marketing*, Amsterdam, Boston, Heidelberg, 2007; Kotler, Philip – Scheff, Joanne: *Standing Room Only. Strategies for Marketing the Performing Arts*, Boston, 1997; Scheff Bernstein, Joanne: *Arts Marketing Insights. The Dynamics of Building and Retaining Performing Arts Audience*, San Francisco, 2007; Tajtáková, Mária a kol.: *Marketing kultúry. Ako osloviť a udržať si publikum*, Bratislava, 2010.

a vzdělání a také obyvatelé sídel různé velikosti a jednotlivých krajů. Protože však výběrový soubor neodpovídal procentuálním zastoupením jednotlivých demografických skupin profilu obyvatelstva České republiky, byl dále vážen pomocí indexů. Jednotlivým skupinám respondentů vymezeným podle pohlaví, věku a vzdělání byla přiřazena procentuální váha podle toho, jakou část obyvatelstva České republiky (základního souboru) tvoří, a dále byl každému respondentu ve výběrovém souboru přiřazen unikátní index podle zmiňované váhy jeho skupiny a celkového počtu respondentů v této skupině tak, aby vážené složení vzorku bylo reprezentativní vzhledem ke složení obyvatelstva České republiky podle těchto tří demografických kritérií.⁵ Shromážděná data byla zpracována a vyhodnocena v programu Microsoft Excel.

Vztah k hudbě

Svůj postoj k hudbě mohli respondenti vyjádřit v odpovědi na otázku „Jak byste popsal/a svůj celkový vztah k hudbě?“. Byly jim nabídnuty tyto varianty odpovědi: „Hudba mě fascinuje a neumím si život bez ní představit“ (viz v tabulce řádek „Fascinuje mne“), „Hudbu mám rád/a a dlouho bez ní nevydržím“ („Mám ji rád/a“), „Hudbu mám rád/a, ale klidně se bez ní obejdu“ („Vydržím bez ní“), „Hudba mne příliš nezajímá a její poslech nevyhledávám“ („Nevyhledávám“) a konečně „Hudba je pro mne jen směs zvuků, které nedávají žádný smysl“ („Nedává smysl“).

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	-14	-19	-24	-29	-39	-49	-59	-69	+70
Fascinuje mne	17,8	18,5	17,1	33,6	37,2	34,0	25,7	20,1	10,6	9,6	8,4	11,0
Mám ji rád/a	36,9	33,6	40,1	40,2	41,0	41,9	40,0	40,6	38,0	37,6	33,5	17,3
Vydržím bez ní	31,8	32,1	31,5	22,6	17,8	20,2	27,3	28,5	37,0	37,6	36,4	42,4
Nevyhledávám	10,8	11,8	9,8	2,7	3,0	2,4	6,7	9,5	11,1	12,2	17,0	22,7
Nedává smysl	2,7	3,9	1,5	1,0	1,0	1,6	0,3	1,4	3,3	3,0	4,6	6,6
Počet	4930	2254	2676	474	716	651	573	614	530	499	459	414
Test χ^2		90,7	91,4	0,0	0,0	0,0	9,3	77,4	41,4	28,4	2,8	0,0

Tabulka 1 – Vztah k hudbě podle pohlaví a věku

V záhlaví tabulky je napřed uvedeno dané segmentační kritérium (Pohlaví, Věk), v dalším řádku pak jednotlivé segmenty vymezené na jeho základě (Muži, Ženy, věkové skupiny), v předposledním řádku počet respondentů v daném segmentu (Počet) a v po-

⁵ Pro podrobnosti o metodice a složení výběrového souboru viz Bačuvčík, Radim: *Jak posloucháme hudbu? Vztah obyvatel České republiky k hudbě a jejímu poslechu* 2009, Zlín, 2010.

sledním řádku výsledek testu nezávislosti (Test χ^2) pro jednotlivé segmenty.⁶ V prvním sloupci tabulek jsou vždy uvedeny nabízené varianty odpovědi, následují výsledky celého výběrového souboru (C) a poté výsledky jednotlivých segmentů. Tento způsob znázornění a vyhodnocení je použit také v dalších tabulkách.

Velmi silný vztah k hudbě, charakterizovaný zde jako „fascinace“, udává necelá pětina respondentů. Pozitivní vztah k hudbě kromě toho deklaruje další třetina respondentů, stejná část uvádí vztah v podstatě neutrální, nevalný zájem o hudbu je typický pro desetinu respondentů a necelá tři procenta uvádějí, že je pro ně hudba jen směs zvuků, které jim nedávají smysl. Jak vidno v tabulce, postoj obou pohlaví k této otázce je prakticky totožný. Jako velmi významné se naopak jeví rozdíly v odpovědích jednotlivých věkových skupin. Deklarovaný vztah mladších respondentů k hudbě je mnohem intenzivnější, naopak starší respondenti častěji uvádějí, že hudbu nevyhledávají nebo že pro ně nemá žádný smysl. Z dalších segmentačních kritérií, která byla pro vyhodnocení použita,⁷ se jeví jako významné vzdělání (mezi vysokoškoláky je „fascinovaných hudbou“ dvakrát více než mezi osobami se základním vzděláním i mezi vyučenými, mezi nimi je naopak více těch, kterým hudba nedává smysl) a hudební vzdělání (fascinaci hudbou uvádí téměř dvě třetiny osob s profesním hudebním vzděláním), rozdílný vztah k hudbě mají také přívrženci jednotlivých typů hudby (nejvíce osob fascinovaných hudbou je mezi přívrženci hip hopu, hard rocku a metalu, soudobé a klasické vážné hudby, zatímco postoje posluchačů folku a country, dechové a folklórní hudby jsou spíše neutrální a je zde také více těch, kteří poslech hudby vůbec nevyhledávají).

Intenzivní vztah k hudbě tedy mají zejména mladí lidé, studenti, osoby s vyššími stupni hudebního i všeobecného vzdělání. Zejména segmentace podle věku se v tomto případě jeví jako významná, protože hudba představuje pro mladé lidi faktor společenské identifikace (v rámci různých subkultur či jiných referenčních skupin), námět pro konverzaci mezi známými i neznámými lidmi a významnou výplň volného času (soustředěný nebo nesoustředěný „kulisový“ poslech hudby). Tím se hudba může stát také významným obchodním artiklem, byť je na druhou stranu zřejmé, že větší část hudby, kterou mladí lidé poslouchají, si nikdy nekoupí.⁸

⁶ Výsledek vznikl porovnáním výsledků daného segmentu s výsledky celého výběrového souboru; jedná se o procentuální údaj zaokrouhlený na jedno desetinné místo; čím vyšší je tato hodnota, tím se výsledky daného segmentu více podobají celkovým výsledkům, naopak nízká hodnota značí vysokou nezávislost (rozdílnost) výsledků daného segmentu. Za statisticky významné se zpravidla považují rozdíly na hladině nižší než 5 %, respektive 1%. Tento test zjednodušeně řečeno ukazuje, které segmenty se chovají vzhledem k celé populaci spíše průměrně a které rozdílně, neříká ovšem, zda jde o rozdíl v „kladném“ či „záporném“ smyslu, což je informace naznačená konkrétními číselnými údaji v tabulkách.

⁷ Zde již výsledky nejsou uvedeny v tabulkách, pro podrobnosti viz Bačuvčík, Radim: *Jak posloucháme hudbu? Vztah obyvatel České republiky k hudbě a jejímu poslechu* 2009, Zlín, 2010.

⁸ Lidé mladší třiceti let výrazně více nahrávky kopírují než nakupují, přičemž je vyšší jak celkový podíl kopírujících, tak i podíl osob kopírujících větší množství nahrávek. Pro srovnání viz též Bačuvčík, Radim, *Kultura a my : vztahy na poptávkové straně trhů kulturních produktů*, Zlín, 2009.

Zdroje poslechu hudby

Přehled o tom, odkud lidé poslouchají hudbu, dávají odpovědi na otázku „Z jakého zdroje posloucháte hudbu?“. Otázka byla koncipována jako uzavřená s možnostmi uvedenými v levém sloupci tabulky. V zájmu přehlednosti jsou jednotlivé zdroje poslechu seřazeny podle celkové četnosti jejich volby od nejvíce k nejméně využívanému.

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	-14	-19	-24	-29	-39	-49	-59	-69	+70
Rozhlas	72,1	69,5	74,7	33,0	43,2	56,4	62,7	73,3	79,8	79,4	86,4	83,0
CD/DVD	51,0	49,2	52,9	53,2	52,9	57,9	60,3	63,8	59,8	50,5	34,1	15,3
Televize	41,1	37,6	44,5	37,3	38,3	36,8	38,8	40,9	46,1	41,8	41,4	40,6
Soubory v PC	25,8	30,2	21,5	57,0	70,4	62,2	45,8	31,4	15,5	6,6	3,6	0,4
CD/DVD v PC	23,6	24,6	22,6	43,7	55,5	46,8	41,0	27,7	21,4	10,5	3,0	1,9
Mp3 přehrávač	23,0	23,9	22,2	64,0	70,0	56,4	41,2	26,0	11,8	5,2	1,5	0,3
Mobil	19,0	20,8	17,2	60,2	58,0	44,9	29,0	21,7	9,3	6,2	0,9	0,5
On-line	17,9	18,8	17,0	39,5	50,5	46,8	31,1	20,7	12,1	3,3	1,0	0,8
Magnetofon	8,9	8,8	9,1	3,6	1,9	2,8	2,2	7,5	10,2	11,0	12,3	21,5
Přen. CD/MC	8,6	7,9	9,3	8,8	12,8	7,7	12,0	10,6	7,1	8,2	6,1	4,9
Gramofon	7,4	7,5	7,4	3,4	3,3	4,9	3,5	4,4	6,8	8,6	12,2	17,5
Počet	4930	2254	2676	474	716	651	573	614	530	499	459	414
Test χ		99,9	99,9	0,0	0,0	0,0	0,0	60,1	2,9	0,0	0,0	0,0

Tabulka 2 – Zdroje poslechu hudby podle pohlaví a věku

Největší část respondentů poslouchá hudbu z rozhlasového vysílání. Tuto možnost využívají prakticky všechny skupiny respondentů, o něco více například ženy a méně především nejmladší věkové skupiny. Následují CD a DVD přehrávače, které využívají především respondenti kolem 30 let a méně například osoby s nižším vzděláním, televizní vysílání využívané všemi skupinami respondentů, hudební soubory v počítači, CD a DVD přehrávač v počítači, přenosný přehrávač mp3 a podobných formátů, mobilní telefon a on-line poslech z internetu, které jsou všechny zajímavé zejména pro mladé a vzdělané posluchače, následuje magnetofon, který využívají spíše starší posluchači, přenosný přehrávač CD a MC, zajímavý zejména pro respondenty mladšího středního věku a nakonec gramofon, který mají v oblibě starší posluchači a příznivci některých specifických hudebních stylů.

Obecně je možné říci, že existují zdroje poslechu hudby, které jsou zhruba stejně zajímavé pro všechny věkové skupiny (televizní vysílání, až na dvě nejvyšší věkové skupiny také CD/DVD přehrávač), nebo se výsledky alespoň neliší nijak dramaticky (což se týká

například rozhlasového vysílání a také přenosných přehrávačů MC a CD). Pak je možné ukázat zdroje, které jsou zajímavé pro mladší respondenty, zatímco starší respondenti je nevyužívají prakticky vůbec (zdroje související s informačními technologiemi), stejně jako zdroje, které naopak využívají spíše starší respondenti (magnetofon a gramofon, který však má své skalní příznivce mezi všemi věkovými skupinami a pro něž se v posledních letech opět stává módní záležitostí). Zřetelné rozdíly lze sledovat také v souvislosti se vzděláním, přičemž platí, že osoby s vyššími stupni vzdělání (také s profesním hudebním vzděláním) především využívají více zdrojů poslechu než osoby se základním vzděláním nebo vyučením (které se spoléhají především na rozhlas a televizi). Také z hlediska preference jednotlivých typů hudby je možné ukázat skupiny, které využívají více různých zdrojů poslechu hudby (příznivci soudobé vážné hudby, hard rocku a metalu, případně jazzu a blues), stejně jako segmenty omezené spíše na některé (tradičnější) zdroje (posluchači folklórní a dechové hudby, ale také folku a country nebo klasické vážné hudby) nebo segmenty zaměřené na nové elektronické formáty (hip hop či taneční hudba).

Místa poslechu hudby

O tom, na jakých místech poslouchají lidé nejvíc hudbu, referují odpovědi na otázku „Kde posloucháte hudbu?“. Otázka byla koncipována jako uzavřená s možnostmi uvedenými v levém sloupci tabulky.

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	-14	-19	-24	-29	-39	-49	-59	-69	+70
Doma	85,2	82,6	87,8	91,6	96,7	89,4	82,4	78,7	80,4	83,9	90,4	90,1
V zaměstnání	39,4	40,5	38,4	9,4	25,6	46,8	54,6	61,3	55,0	40,6	12,5	2,1
Venku, město	19,8	21,3	18,3	59,4	69,6	49,6	30,6	15,7	9,1	7,2	3,1	3,2
Doprav. prostř.	19,8	20,0	19,6	51,9	72,1	53,3	30,5	17,2	10,0	4,6	1,8	3,3
Při řízení auta	42,5	50,4	34,9	5,9	29,5	50,1	58,7	64,1	58,0	39,1	22,5	5,0
U přátel	28,3	28,5	28,2	45,4	60,3	50,0	36,9	29,0	24,8	18,6	12,4	15,1
Počet	4930	2254	2676	474	716	651	573	614	530	499	459	414
Test χ^2		89,4	90,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabulka 3 – Místa poslechu hudby podle pohlaví a věku

Přibližně šest ze sedmi respondentů poslouchá hudbu doma. Domácí poslech vyhledávají bez velkých rozdílů prakticky všechny skupiny respondentů. Následuje poslech při řízení auta, který více praktikují muži a lidé od 20 do 50 let, a v zaměstnání, kterému

se opět věnují všichni bez rozdílu věku, pohlaví i vzdělání. Asi čtvrtina respondentů odpověděla, že poslouchá hudbu u přátel (jde o způsob typický zejména pro mladší respondenty), venku a ve městě nebo v dopravních prostředcích (zde je souvislost s věkem ještě výraznější).

Také zde je možno ukázat místa poslechu, která vyhledávají respondenti všech věkových skupin (týká se především domácího poslechu, případně poslechu v zaměstnání, což je možnost, kterou nevolily pouze převážně ekonomicky neaktivní nejnížší a nejvyšší věkové skupiny, nebo také poslechu při řízení auta, kde je kromě výše uvedeného znatelný odklon také u osob starších 50 let), další možnosti využívají výrazně více mladší respondenti (zmiňovaný poslech venku či ve městě nebo v dopravních prostředcích či u přátel). Z hlediska vzdělání také zde platí, že osoby s vyššími stupni vzdělání (též s profesním hudebním vzděláním) obecně vyhledávají více míst k poslechu. Neaktivnější při využívání různých míst poslechu jsou zejména posluchači hip hopu, taneční hudby, hard rocku a metalu, případně též popu a melodického rocku, příznivci soudobé vážné hudby jsou aktivnější než posluchači klasické hudby, kteří zase více poslouchají doma, v podobném smyslu konzervativní jsou i příznivci folklórní a dechové hudby, ale i folku a country, kteří hodně poslouchají při řízení auta.

Preference jednotlivých typů hudby a frekvence jejich poslechu

V následující tabulce jsou shrnuty odpovědi na otázku „Jak často posloucháte hudbu těchto stylů? (rozumí se situace, kdy si Vy sám/sama pustíte nahrávku, rozhlas nebo televizi, nebo jdete na koncert, bez ohledu na to, zda u poslechu případně děláte ještě něco jiného)?“. Respondenti měli u jednotlivých stylů (typů) hudby určit, zda je poslouchají (téměř) denně, několikrát týdně, několikrát měsíčně nebo méně často (řádek „Ano“ představuje součet těchto čtyř možností), případně nikdy (tato odpověď je reprezentována řádkem „Ne“).

	Hudební styly (%)									
	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
(Téměř) denně	34,9	3,4	6,2	8,3	5,3	9,4	2,6	5,5	3,2	1,5
Několikrát týdně	20,2	9,4	12,8	7,7	5,0	9,3	6,2	7,3	6,4	2,6
Několikrát měsíčně	11,1	13,9	16,4	9,5	6,1	8,8	11,3	8,1	10,7	5,7
Méně často	14,9	28,9	27,4	17,3	17,4	17,3	28,3	18,3	29,8	22,4
Ano	81,1	55,5	62,8	42,8	33,8	44,8	48,3	39,3	50,1	32,2
Ne	18,9	44,5	37,2	57,2	66,2	55,2	51,7	60,7	49,9	67,8

Tabulka 4 – Frekvence poslechu hudby jednotlivých stylů

Jak je vidět, největší obecné podpoře (vzato dle podílu celkově poslouchajících, řádek Ano) se těší pop a melodický rock (P/R), dále folk a country (F/C), jazz a blues (J/B), klasická vážná hudba (KVH), folklórní hudba (FoH), taneční hudba (TaH), hard rock a metal (H/M), dechová hudba (DeH) a nejméně hip hop (HiH) a soudobá vážná hudba (SVH). Takové pořadí nicméně neodpovídá tomu, kolik respondentů si dané styly zvolilo jako své nejoblíbenější. Tyto údaje obsahuje následující tabulka, v níž jsou shrnuty odpovědi na tuto otázku: „Z hudebních stylů nabízených v předcházející otázce vyberte jeden, který je Váš nejoblíbenější nebo jej nejčastěji posloucháte.“

	(%)	Pohl. (%)			Věk (%)							
	C	M	Ž	-14	-19	-24	-29	-39	-49	-59	-69	+70
Pop/mel. rock	37,5	31,5	43,5	36,8	36,2	45,2	46,7	55,3	48,7	31,0	17,2	6,6
Jazz a blues	5,0	6,2	3,9	0,9	6,8	2,1	3,9	6,0	4,2	6,9	5,1	4,8
Folk a country	10,7	11,7	9,8	3,0	1,9	5,2	5,2	7,4	13,3	21,4	14,9	7,2
Hardrock/met.	9,9	16,7	3,3	13,2	17,6	16,8	13,5	13,0	13,4	6,1	0,8	0,1
Hip hop	3,5	4,7	2,4	22,4	15,2	9,7	5,3	2,0	0,5	0,0	0,1	0,0
Taneční hudba	8,4	8,3	8,6	18,9	19,4	18,0	20,5	6,6	4,7	4,6	3,2	0,4
Folklór	3,9	3,0	4,7	0,7	0,6	0,2	0,9	1,2	3,6	3,3	9,2	13,8
Dechovka	11,7	9,4	14,0	0,2	0,0	0,5	0,2	0,5	5,4	13,2	33,3	48,8
Klasická VH	4,9	4,2	5,6	0,7	1,4	0,5	1,4	3,7	3,9	7,3	8,6	11,2
Soudobá VH	0,6	0,7	0,6	2,6	0,4	0,8	1,0	0,6	0,2	0,7	0,5	0,3
Počet	4930	2254	2676	474	716	651	573	614	530	499	459	414
Test χ^2		71,4	74,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	16,3	1,7	0,0	0,0

Tabulka 5 – Preferované styly podle pohlaví a věku

Bylo by samozřejmě možno upozornit na problematičnost formulace otázky, která předpokládá existenci jednoho „nejoblíbenějšího“ hudebního stylu. V dotazníku byla otázka takto položena primárně proto, že mělo jít o segmentační kritérium pro vyhodnocení ostatních otázek (jak ostatně již bylo naznačeno výše). Přestože tedy nešlo o sestavení „žebříčku“ oblíbených stylů či typů hudby, jde i v tomto směru o informaci bezpochyby zajímavou. Největší část respondentů označila jako svůj nejoblíbenější „styl“ pop a melodický rock, druhá největší část respondentů preferuje dechovku, což již informaci o frekvenci poslechu jednotlivých typů hudby prezentované v předchozí tabulce neodpovídá, jen o málo menší část respondentů se hlásí k folku a country. Dále následují hard rock a metal, taneční hudba/techno, jazz a blues, klasická vážná hudba (VH), folklór, hip hop a soudobá vážná hudba.

Výsledky obou pohlaví jsou dá se říci velmi podobné, výrazný rozdíl ve prospěch mužů lze sledovat například u hard rocku a metalu, hip hopu nebo jazzu a blues, ženy

více volily pop a melodický rock, dechovku i klasickou vážnou hudbu. Z hlediska věku lze ukázat styly, které mají relativně vyváženou podporu napříč celým věkovým spektrem (např. jazz a blues, soudobá vážná hudba), styly u nichž se podpora zvyšuje plynule spolu s věkem respondentů (klasická vážná hudba, folk a country) i prudce v nejvyšších skupinách (folklór, dechovka), stejně jako styly, jejichž podpora naopak spolu s věkem klesá pozvolně (taneční hudba) i prudce buď již v mládí (hip hop) nebo ve vyšším věku (hard rock a metal). Osoby s vyšším vzděláním zřetelně více preferují například jazz a blues nebo klasickou i soudobou vážnou hudbu, osoby s nižším vzděláním více volily dechovku nebo i folklór. Liší se také výsledky osob s profesním hudebním vzděláním, které méně preferují pop a melodický rock, hard rock a metal, hip hop, taneční hudbu/techno nebo dechovku a více preferují jazz a blues a klasickou vážnou hudbu, která se u nich dostala na první místo pomyslného pořadí oblíbenosti právě před zmiňovaný jazz a blues.

Zbývá doplnit několik poznámek o výběru těchto hudebních „stylů“. Jak již bylo naznačeno, jedná se spíše o jakési „typy hudby“, neboť každý z nich reprezentuje několik dílčích stylů, druhů či žánrů. Tyto „typy“ ponejvíce vycházejí z různých pohledů na stratifikaci hudby prezentovaných v knize Mikuláše Beka *Konzervatoř Evropy?*⁹ a byly zvoleny tak, aby jejich názvy byly srozumitelné pro co největší část respondentů a aby bylo zároveň možno říci, že zahrnují veškerou nebo alespoň většinu hudby, která v současné době nebo i v minulosti vzniká a vznikala. Existují pochopitelně rozdíly ve vnímání jednotlivých částí veřejnosti, neboť například starším ctitelům vážné hudby může současná populární hudba splynout do jedné masy, v níž se obtížně orientují, zatímco mladí lidé znají řadu dílčích stylů, mezi nimiž někdy i velmi fundamentalisticky rozlišují (případně se k nim hlásí v „ideologickém“ slova smyslu), byť skutečné znějící rozdíly mohou být minimální. Také při dotazování řada mladších respondentů reagovala tak, že „jejich“ styl ve výčtu chybí, autor této studie si nicméně troufá tvrdit, že jakákoliv hudba (minimálně hudba „euroamerického“ typu) je do těchto skupin zařaditelná, byť v mnohých případech jde jistě o jakési přechodové typy, což takovou identifikaci znesnadňuje.

V následujících tabulkách je shrnut demografický profil příznivců jednotlivých hudebních stylů. Jedná se o profil skupiny respondentů, kteří uvedli, že daný typ hudby poslouchají alespoň několikrát týdně (části posluchači; nejde tedy o profil těch, kteří daný styl označili jako svůj preferovaný). Ve sloupcích označených „C“ je uveden profil celé společnosti dle daného demografického kritéria.

	(%)	Části posluchači (%)									
	C	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
Muži	49,4	46,5	57,4	52,8	76,5	57,4	46,8	43,4	36,9	44,0	42,6
Ženy	50,6	53,5	42,6	47,2	23,5	42,6	53,2	56,6	63,1	56,0	57,4
Počet	4930	3023	717	787	933	835	1177	365	435	540	253

Tabulka 6 – Profil častých posluchačů jednotlivých hudebních stylů podle pohlaví

⁹ Bek, Mikuláš: *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*, Praha, 2003, s. 129 ad.

	(%)	Části posluchači (%)									
	C	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
12-15	3,3	3,9	1,4	1,0	5,3	15,9	8,6	1,5	0,2	2,5	4,1
15-19	7,1	8,5	7,8	3,4	14,1	23,2	15,0	1,2	0,1	3,1	3,8
20-24	7,9	9,5	6,6	4,5	12,0	21,8	15,6	1,9	0,4	3,3	6,7
25-29	8,7	10,7	9,5	4,3	11,3	15,1	15,2	1,9	0,5	5,0	6,7
30-39	19,4	24,7	25,8	15,2	26,8	14,0	20,2	5,8	2,8	14,9	23,6
40-49	15,2	18,5	16,4	20,1	19,2	6,7	10,0	12,9	6,9	13,4	8,4
50-59	16,7	14,4	15,7	27,4	9,1	2,6	7,4	17,8	17,9	22,3	17,7
60-69	13,5	7,1	12,1	17,3	1,6	0,3	7,0	33,0	40,2	18,1	16,1
70-80	8,3	2,8	4,6	6,9	0,4	0,3	1,2	24,0	30,9	17,4	13,0
Počet	4930	3023	717	787	933	835	1177	365	435	540	253

Tabulka 7 – Profil častých posluchačů jednotlivých hudebních stylů podle věku

Všimneme-li si nejprve rozdílů v profilu podle pohlaví, vidíme například, že muži se ve větší míře hlásí k hard rocku a metalu, hip hopu a jazzu a blues, zatímco ženy k folklórní a dechové hudbě, popu a melodickému rocku nebo ke klasické vážné hudbě. Z hlediska věku lze významný posun k mladším věkovým kategoriím sledovat u hip hopu, taneční hudby nebo hard rocku a metalu, zatímco posun k vyšším věkovým kategoriím u dechové a folklórní hudby nebo klasické vážné hudby. U jazzu a blues a folku a country lze sledovat dominanci příznivců vyššího středního věku, u popu a melodického rocku naopak částečný úbytek příznivců vyššího věku. Dá se říci, že soudobá vážná hudba a také jazz a blues mají příznivce ve všech věkových kategoriích.

	(%)	Části posluchači (%)									
	C	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
ZŠ	15,6	10,6	3,2	13,0	8,9	18,4	18,3	20,6	33,0	10,9	5,5
OU	35,4	32,2	24,2	34,9	37,2	30,0	29,5	38,6	38,5	23,4	23,6
SŠ	31,1	36,5	35,0	32,3	35,5	36,5	36,9	23,8	20,7	31,5	32,0
VO	5,2	5,7	11,5	6,5	4,1	5,0	4,7	7,2	3,5	9,6	12,4
VŠ	12,6	15,1	26,2	13,3	14,3	10,1	10,6	9,8	4,2	24,6	26,5
Počet	4930	3023	717	787	933	835	1177	365	435	540	253

Tabulka 8 – Profil častých posluchačů jednotlivých hudebních stylů podle vzdělání

	(%)	Části posluchači (%)									
	C	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
Obecné	82,3	80,2	65,0	77,8	83,3	82,8	85,3	72,8	83,9	55,7	50,7
Specializované	15,9	18,3	27,6	20,0	15,2	16,6	14,4	22,5	14,5	32,8	31,4
Profesní	1,8	1,5	7,3	2,3	1,5	0,5	0,3	4,7	1,7	11,5	17,8
Počet	4930	3023	717	787	933	835	1177	365	435	540	253

Tabulka 9 – Profil častých posluchačů jednotlivých hudebních stylů podle hud. vzdělání

Pokud se týká vzdělanostního profilu, větší podíl příznivců s nižším vzděláním lze sledovat například u dechové a folklórní hudby, také u hip hopu a taneční hudby, což ovšem může být způsobeno větším podílem mladších příznivců. Naopak výrazněji vzdělané publikum má soudobá a klasická vážná hudba nebo jazz a blues. Podobná souvislost platí také ve vztahu k hudebnímu vzdělání, vyšší hudební vzdělání mají zejména příznivci vážné hudby a jazzu, případně také folklórní hudby.

	Preferovaný hudební styl (%)									
	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
(Téměř) denně	64,7	30,8	34,4	64,3	81,2	61,5	27,6	35,6	39,1	39,6
Několik. týdně	23,8	35,8	33,3	22,3	13,3	26,1	40,7	32,9	39,3	36,4
Několik. měs.	7,1	25,3	18,8	7,0	3,8	5,6	16,9	20,3	13,6	7,8
Méně často	3,9	5,6	11,4	5,3	0,2	4,2	13,0	10,3	6,9	14,7
Počet	1997	271	408	533	305	504	152	366	262	44

Tabulka 10 – Poslech hudebního stylu, který respondenti označili jako svůj preferovaný

Jak je vidět v předchozí tabulce, osoby, které se označily za příznivce jednotlivých hudebních stylů, poslouchají „svou“ hudbu s různou intenzitou. Zřejmě nejintenzivnější vztah ke své hudbě mají příznivci hip hopu, dále srovnatelně příznivci popu a melodického rocku, hard rocku a metalu a taneční hudby, o něco méně intenzivní příznivci soudobé i klasické vážné hudby, dechové hudby, folku a country a jazzu a blues a zdaleka nejméně intenzivní příznivci folklórní hudby, mezi nimiž je například pouze čtvrtina velmi častých posluchačů.

Způsob poslechu hudby

V následující tabulce jsou shrnuty odpovědi respondentů na otázku „Jakým způsobem nejčastěji posloucháte hudbu Vámi preferovaného stylu?“ Jak vyplývá z formulace, tato otázka přímo odkazuje na hudební styl, který respondenti v předchozí otázce označili jako svůj preferovaný. Otázka byla koncipována jako uzavřená a respondentům byly nabídnuty tyto čtyři možnosti: „Soustředím se jenom na hudbu a přemýšlím o ní, nedělám při tom nic jiného“ (Soustředím se), „Zavřu oči, relaxuji, medituji, nic nedělám, ale myslím při poslechu na něco jiného“ (Přemýšlím), „Pustím si ji a přitom dělám něco jiného (např. domácí práce, učím se, čtu, prohlížím internet...)“ (Dělám něco) a „Hudba mi hraje celý den a vlastně ji moc nevnímám“ (Jako kulisa).

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	-14	-19	-24	-29	-39	-49	-59	-69	+70
Soustředím se	9,6	10,5	8,6	16,2	12,1	9,0	9,5	6,7	8,1	7,0	11,6	16,7
Přemýšlím	10,7	10,7	10,6	13,8	11,7	9,6	7,3	9,4	8,7	10,5	13,0	16,6
Dělám něco	70,1	67,7	72,5	62,9	68,0	70,5	68,3	75,8	70,9	72,0	69,0	59,1
Jako kulisa	9,7	11,1	8,3	7,1	8,3	10,9	14,8	8,0	12,2	10,5	6,4	7,6
Počet	4842	2194	2648	471	711	647	567	608	518	486	441	393
Test χ^2		94,2	94,6	7,7	80,0	95,8	27,8	62,9	73,8	84,1	55,2	1,3

Tabulka 11 – Způsob poslechu hudby podle pohlaví a věku

Celkově se dá říci, že respondenti hudbu poslouchají spíše jako podklad k jiným činnostem. Když uvážíme, že poslední dvě možnosti mohou referovat vlastně o tomtéž a při výběru mezi nimi záleželo možná spíše na tom, co byl dotyčný respondent ochoten sám sobě přiznat, dá se říci, že takový „kulisový“ poslech nejčastěji uplatňuje osm z deseti lidí. Zhruba desetina respondentů pak shodně vyhledává soustředěný poslech nebo hudbu využívá k relaxačním či meditačním účelům.

Odpovědi obou pohlaví na tuto otázku jsou takřka shodné s tím, že soustředěný poslech o něco více uvádějí muži. Ani rozdíly v odpovědích jednotlivých věkových skupin nejsou nijak výrazné, soustředěný poslech uvádějí shodně nejmladší a nejstarší věkové skupiny, zatímco lidé v ekonomicky aktivním věku hudbu využívají více jako podklad k jiným činnostem. Soustředěný poslech častěji uvádějí také osoby s vyšším vzděláním, avšak výsledky se nejeví jako jednoznačně interpretovatelné, narozdíl od segmentace podle hudebního vzdělání, kde osoby s profesním i specializovaným hudebním vzděláním udávají soustředěný poslech jednoznačně častěji. Z hlediska preferovaného hudeb-

ního stylu se zdá, že soustředěný poslech výrazně nejvíce udávají příznivci soudobé i klasické vážné hudby, dále hip hopu, jazzu a blues a hard rocku a metalu, naopak nejméně příznivci folku a country a popu a melodického rocku. Naopak jako kulisu v největší míře svou hudbu vnímají příznivci taneční hudby, popu a melodického rocku, folku a country nebo hard rocku a metalu, nejméně příznivci soudobé i klasické vážné hudby.

Faktory vnímané jako důležité při poslechu hudby

V souvislosti s otázkou „Co se Vám na hudbě Vámi vybraného stylu líbí (proč ji posloucháte)?“ bylo respondentům nabídnuto šest faktorů, z nichž každý měli ohodnotit na třístupňové škále buď jako „Důležitý“, „Málo důležitý“ nebo „Nedůležitý“ (viz jednotlivé řádky následující tabulky). Šlo o tyto faktory (viz jednotlivé sloupce tabulky): „Zajímají mne slova a jejich poselství“ (Slova), „Je v ní humor a zábava“ (Humor), „Jsou v ní zajímavé hudební nápady“ (Nápady), „Je příjemná jako zvuková kulisa“ (Kulisa), „Poslouchají ji moji známí a přátelé“ (Známí) a „Obdivuji lidi, kteří ji tvoří a hrají“ (Obdiv).

	Faktor (%)					
	Slova	Humor	Nápady	Kulisa	Známí	Obdiv
Důležité	42,0	34,3	44,7	68,3	16,6	31,0
Málo důležité	34,9	40,1	33,8	21,8	30,1	35,8
Nedůležité	23,1	25,6	21,6	9,9	53,2	33,2

Tabulka 12 – Faktory vnímané jako důležité při poslechu hudby

Jak je vidět, jako nejvýznamnější respondenti hodnotí to, že jejich oblíbená hudba působí jako příjemná kulisa k jiným činnostem. Hned poté jsou hodnoceny jako důležité zajímavé hudební nápady, slova a jejich poselství, humor a zábava, obdiv k lidem, kteří tuto hudbu tvoří či interpretují a nejmenší význam respondenti přiznávají tomu, že danou hudbu poslouchají také lidé v jejich okolí.

Slovům dávají o něco větší důležitost ženy, výsledky jednotlivých věkových skupin jsou naopak velmi podobné, stejně jako výsledky skupin vymezených podle obecného a hudebního vzdělání. Největší důležitost slovům přiznávají příznivci hip hopu, dále folku a country, folklórní a dechové hudby, hard rocku a metalu, jazzu a blues a popu a melodického rocku, výrazně pod průměrem jsou pak v tomto ohledu výsledky příznivců taneční hudby a soudobé i klasické vážné hudby.

Také humor a zábavu v hudbě vyzdvihují více ženy, byť rozdíly nejsou významné, což platí i o segmentaci podle věku. Tento prvek v hudbě více preferují osoby s nižšími stupni vzdělání, avšak naopak také osoby s profesním hudebním vzděláním. Humor a zábavu

pokládají za důležité především posluchači hip hopu, folklórní a dechové hudby, folku a country, přibližně průměrné jsou v tomto případě postoje příznivců taneční hudby a popu a melodického rocku a podprůměrné příznivců jazzu a blues, hard rocku a metalu a soudobé i klasické vážné hudby.

Hudební nápady jsou o něco důležitější pro muže, byť rozdíly opět nejsou velké, z hlediska věku lze ukázat, že největší důležitost tomuto faktoru přikládají osoby ve věku 15–19 let a s každou další věkovou skupinou se vnímaná důležitost hudebních nápadů snižuje. Hudební nápady pokládají za důležitější osoby s vyšším obecným i hudebním (zde jsou rozdíly patrnější) vzděláním. Tento faktor dále pokládá za důležitý největší část příznivců soudobé a klasické vážné hudby, hard rocku a metalu, hip hopu, jazzu a blues a taneční hudby, podprůměrný výsledek lze vidět v odpovědích přívrženců popu a melodického rocku, folku a country, folklórní a dechové hudby.

Kulisové působení hudby je o něco málo důležitější pro ženy, z hlediska věku i obecného vzdělání jsou rozdíly minimální a prakticky neinterpretovatelné. Osoby s profesním hudebním vzděláním hodnotí „kulisovost“ jako důležitou ve významně menší míře (byť jde stále o více než polovinu osob z této skupiny). Hudba jako kulisa je nejdůležitější pro příznivce popu a melodického rocku, taneční hudby a folku a country, v podstatě průměru odpovídají výsledky příznivců dechové hudby a hard rocku a metalu a menší důležitost tomuto faktoru naopak přiznávají příznivci hip hopu, klasické vážné hudby, jazzu a blues, soudobé vážné hudby a folklórní hudby.

To, zda danou hudbu poslouchají také známí a přátelé, je zhruba stejně důležité pro muže i ženy, z hlediska věku přikládají vlivu přátel výrazně vyšší význam respondenti mladší dvaceti let, odpovědi respondentů všech věkových skupin nad pětadvacet let jsou však již velmi podobné. Rozdíly v odpovědích skupin vymezených podle vzdělání nenačnají žádný jednoznačný trend, menší vliv přátel na poslech hudby udávají vysokoškoláci i středoškoláci, možná trochu překvapivě naopak výrazně větší vliv známých udávají osoby s profesním hudebním vzděláním (ve skutečnosti však v tomto případě nemusí jít o skutečný vliv známých jako spíše o to, že lidé s profesním hudebním vzděláním obvykle mají vztah k podobnému typu hudby). Výrazně vyšší důležitost vlivu přátel udávají zejména příznivci hip hopu, více k průměru se pak blíží výsledky příznivců taneční hudby, soudobé vážné hudby, folku a country, hard rocku a metalu, folklórní a dechové hudby, výrazněji pod průměrem jsou pak v případě příznivců klasické vážné hudby (což je svým způsobem v rozporu s větším přiznávaným vlivem u osob s profesním hudebním vzděláním), popu a melodického rocku a jazzu a blues.

Případný obdiv k tvůrcům a interpretům je podobný u obou pohlaví, znatelně se však liší dle věku respondentů, kdy tento faktor považuje za důležitý až polovina respondentů mladších patnácti let, pak se vnímaná důležitost o něco snižuje a po pětadvacátém roce je prakticky vyrovnaná. Rozdíly v odpovědích segmentovaných podle obecného vzdělání výrazné nejsou, naopak obdiv k tvůrcům lze zaznamenat u osob s profesním hudebním vzděláním, stejně jako u příznivců soudobé i klasické vážné hudby, ale také hip hopu, s větším odstupem pak následují příznivci jazzu a blues, hard rocku a metalu, průměru odpovídají výsledky přívrženců taneční či dechové hudby a výrazně pod průměrem je

pak přiznávaná důležitost tohoto faktoru mezi příznivci folku a country, popu a melodického rocku a folklórní hudby.

Pojmy spojované s hudbou

V další části průzkumu měli respondenti určit pojmy, které si asociují s typem hudby, který označili jako preferovaný. Otázka zněla „Vyberte 3–7 pojmů, které podle Vás nejlépe charakterizují hudbu tohoto Vámi vybraného stylu:“, byla koncipována jako uzavřená s možnostmi uvedenými v levém sloupci tabulek (tyto pojmy jsou zde seřazeny podle celkového „pořadí“, v dotazníku byly uvedeny v abecedním pořadí; v tabulce jsou tentokrát pouze údaje segmentované podle preferovaného hudebního stylu).

	(%)	Preferovaný hudební styl (%)									
	C	P/R	J/B	F/C	H/M	HiH	TaH	FoH	DeH	KVH	SVH
Pohoda	55,1	66,4	43,5	66,0	32,9	43,5	48,9	45,4	58,8	23,1	21,9
Energie	51,5	61,9	39,8	25,4	81,8	70,0	70,7	30,8	20,3	27,3	36,5
Zábava	44,8	52,8	21,9	42,7	39,2	56,8	63,9	28,8	40,6	8,8	12,4
Harmonie	27,2	25,8	36,5	36,7	13,4	6,6	19,1	22,7	28,3	62,7	52,6
Přátelé	27,0	28,0	17,1	37,4	18,4	46,8	33,3	25,0	24,6	9,3	11,1
Inspirace	25,6	27,0	48,9	16,6	26,5	30,9	33,0	15,6	9,6	35,6	47,5
Krása	24,4	23,1	39,8	29,5	11,0	9,1	16,2	29,2	24,7	54,0	36,3
Mládí	22,7	21,4	15,2	21,3	22,9	34,1	31,2	27,2	29,0	4,0	0,9
Společnost	21,6	24,2	13,5	29,5	10,0	20,9	24,3	19,5	25,9	6,8	0,0
Klid	20,9	21,4	25,8	29,3	5,0	5,7	12,6	19,8	26,4	37,0	35,4
Vášeň	19,1	19,7	21,9	8,0	30,6	23,3	31,7	10,0	2,9	32,4	35,3
Umění	18,7	12,9	34,6	13,7	18,8	25,0	16,3	24,6	14,5	60,1	47,7
Humor	13,6	14,3	6,5	24,6	9,2	22,1	11,3	14,6	11,7	4,2	7,4
Elegance	13,4	9,9	43,2	6,7	2,8	6,6	10,8	9,9	12,2	54,5	50,0
Tradice	12,4	3,4	8,2	18,6	5,3	1,6	0,7	51,0	43,0	11,9	8,5
Tvrdost	10,6	4,6	4,2	0,1	64,9	23,7	10,9	0,3	0,3	1,3	1,6
Duchovno	9,6	5,4	20,6	9,0	8,3	2,0	4,9	9,5	9,8	42,9	52,9
Zralost	7,3	3,9	21,7	8,3	8,0	4,2	2,7	7,8	7,9	22,8	12,2
Hluk	7,2	4,6	0,4	1,1	28,6	13,1	19,2	0,8	0,5	0,2	15,9
Smutek	6,6	6,6	12,0	6,1	7,5	7,3	4,4	5,0	5,0	7,9	5,0
Vzdor	6,6	3,9	4,4	0,4	29,8	21,9	9,3	1,4	0,0	1,9	2,3
Serióznost	5,4	2,4	15,1	5,9	1,3	0,4	3,8	7,4	8,7	20,9	13,9

Chaos	4,3	1,7	1,6	0,8	13,3	16,4	14,8	1,9	0,0	1,4	2,3
Ticho	2,6	1,3	5,0	2,7	0,4	1,1	1,6	2,5	5,2	9,3	13,7
Počet	4842	1997	271	408	533	305	504	152	366	262	44
Test χ^2		19,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabulka 13 – Pojmy spojované s hudbou podle preferovaných hudebních stylů

Jak vidno, nejčastěji vybíranými pojmy jsou pohoda, energie a zábava, které volila asi polovina respondentů. Jedná se tedy především o způsoby vnímání či prožívání hudby, možno říci pojmy, které tradičně nebývají spojovány s „vyšším“ uměním, ale spíše s běžným trávením volného času. Dále s větší odstupem se již objevují pojmy spojené s estetickým (harmonie, inspirace, krása, o něco méně vášeň či umění) nebo se společenským rozměrem hudby (přátelé, mládí, společnost). Spíše na konci celé škály zůstaly pojmy, které je možno spojovat s něčím negativním (chaos, vzdor, smutek, hluk, tvrdost). Některé pojmy volili pouze respondenti ze specifických segmentů a jejich celková podpora je tedy velmi malá (kromě jiných též duchovno či serióznost).

Rozdíly v odpovědích obou pohlaví jsou celkově malé. Ženy oproti mužům o něco více volily například pojmy pohoda, harmonie, přátelé, krása, mládí, společnost nebo smutek, muži častěji vybírali pojmy zábava, umění, humor, tvrdost, hluk, vzdor nebo chaos. Zřetelné rozdíly lze vysledovat v souvislosti s věkem respondentů. Lze ukázat jak pojmy, které mají stabilní podporu napříč celou věkovou škálou (pohoda, zábava, krása, mládí, společnost, umění, humor, elegance, ticho), tak i pojmy, které více preferují respondenti z mladších (energie, což je mladší polovinou respondentů nejčastěji zmiňovaný pojem, dále přátelé, inspirace, vášeň, tvrdost, hluk, smutek, vzdor, chaos) i starších (harmonie, klid, elegance, tradice, duchovno, zralost, serióznost) věkových skupin.

Rozdíly v preferencích zde vymezených vzdělanostních skupin se týkají spíše jen některých pojmů, poněvadž u většiny z nich jsou výsledky podobné, respektive nenaznačují žádný jednoznačný trend. Osoby s vyšším vzděláním více vybíraly například pojmy energie, inspirace, krása, vášeň, umění, elegance, duchovno, případně zralost, zatímco osoby s nižšími stupni vzdělání častěji volily například pojmy mládí nebo tradice. Zřejmé rozdíly lze zaznamenat v souvislosti se vzděláním hudebním, kde osoby s profesním vzděláním častěji vybíraly například pojmy harmonie, inspirace, krása, vášeň, umění, elegance, duchovno, zralost, smutek nebo serióznost. Nejvýraznější rozdíly lze zaznamenat u segmentace podle preferovaných hudebních stylů. Zde pouze odkážeme na výše uvedenou tabulku, neboť bližší komentář by v tomto případě přesahoval možnosti této studie.

Nákup a kopírování nahrávek na nosičích a návštěva koncertů

Nákup nosičů s hudbou oblíbeného stylu mapuje otázka „Kolik nahrávek (počet CD+DVD) preferovaného stylu hudby jste si koupil/a za posledních 12 měsíců?“.

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	12	15	20	25	30	40	50	60	70
Ne	49,4	48,4	50,4	50,0	50,8	52,1	44,5	44,9	40,1	45,8	57,9	73,3
Ano	50,6	51,6	49,6	50,0	49,2	47,9	55,5	55,1	59,9	54,2	42,1	26,7
1-2	25,1	24,8	25,3	27,9	20,4	22,7	26,7	26,3	27,8	26,9	26,0	15,0
3-5	14,3	13,7	14,8	14,4	16,7	13,9	15,5	14,8	19,5	14,7	8,8	7,5
6-12	7,0	7,8	6,3	3,6	8,8	5,3	9,7	8,1	7,7	8,0	4,7	3,6
13 +	4,3	5,4	3,3	4,1	3,4	6,0	3,6	5,9	4,9	4,7	2,5	0,6
Počet	4842	2194	2648	471	711	647	567	608	518	486	441	393
Test χ^2		99,9	99,9	74,3	91,0	94,6	88,8	96,3	73,4	99,7	58,3	0,1

Tabulka 14 – Nákup nahrávek podle pohlaví a věku

Takové nahrávky si koupila asi polovina respondentů, polovina z nich ovšem pouze jeden či dva nosiče. Nabízí se také srovnání s výsledky průzkumu mapujícího nákupní chování na trzích kulturních produktů (Bačuvčík, 2009), podle kterého si alespoň jeden nosič s populární nebo vážnou hudbou koupilo v posledních 12 měsících 52,2 % respondentů (zde 50,6 % koupilo nosič s hudbou oblíbeného stylu). Odpovědi obou pohlaví jsou prakticky totožné, výsledky naznačují mírně více nakupujících mezi muži. Dokonce ani z hlediska věku nejsou mezi odpověďmi jednotlivých skupin velké rozdíly, pokles v podílu nakupujících lze zaznamenat až ve dvou nejvyšších věkových skupinách. Výraznější rozdíly lze sledovat v souvislosti se vzděláním respondentů, přičemž zde jednoznačně platí vztah přímé úměry, což platí i o segmentaci podle hudebního vzdělání. Nosiče nejvíce nakupují příznivci soudobé a klasické vážné hudby, dále hard rocku a metalu, jazzu a blues, průměru odpovídá podíl nakupujících mezi příznivci taneční hudby, folku a country, popu a melodického rocku i hip hopu, naopak podprůměrně nakupují hudební nosiče příznivci folklórní a dechové hudby.

Kopírování nosičů s nahrávkami preferovaného stylu si všimá otázka „Kolik nahrávek (počet CD+DVD) preferovaného stylu hudby jste si zkopíroval/a (přepálil/stáhl/a) za posledních 12 měsíců?“. Také v tomto případě si alespoň jednu nahrávku zkopírovala asi polovina respondentů, oproti nákupu zde ovšem výrazně převyšuje podíl osob kopírujících větší množství nosičů. Pokud srovnáme tyto výsledky s výsledky průzkumu nákupního chování na trzích kulturních produktů (Bačuvčík, 2009), můžeme konstatovat, že dle jeho výsledků si alespoň jeden nosič s populární nebo vážnou hudbou zkopírovalo

53,5 % respondentů, zatímco zde si nosič s hudbou oblíbeného stylu zkopírovalo 55,1 % respondentů.

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	12	15	20	25	30	40	50	60	70
Ne	44,9	40,1	49,5	16,7	8,0	11,3	20,8	25,2	41,8	67,9	83,0	95,9
Ano	55,1	59,9	50,5	83,3	92,0	88,7	79,2	74,8	58,2	32,1	17,0	4,1
1-2	11,3	10,7	11,9	9,4	7,0	7,8	12,2	14,8	15,1	14,1	8,3	1,9
3-5	11,4	11,5	11,3	12,5	13,2	14,3	13,7	16,1	18,0	6,9	3,2	1,9
6-12	12,2	12,7	11,6	13,7	22,5	21,2	16,6	18,7	13,2	4,8	3,0	0,2
13 +	20,3	25,0	15,5	47,7	49,4	45,3	36,7	25,2	11,9	6,3	2,5	0,1
Počet	4842	2194	2648	471	711	647	567	608	518	486	441	393
Test χ^2		95,6	96,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	22,7	0,0	0,0	0,0

Tabulka 15 – Kopírování nahrávek podle pohlaví a věku

Nahrávky o něco více kopírují muži než ženy, z nichž také menší část kopíruje vyšší počty nosičů. Vztah kopírování a věku má povahu nepřímé úměry, přičemž kromě nejmladších dvou dochází s každou další skupinou ke snížení podílu kopírujících. K prvnímu výraznějšímu poklesu dochází po čtyřicátém roce věku, poté se s každou další skupinou podíl snižuje na polovinu. Podobně jako v případě nákupu je mezi osobami s vysokoškolským a vyšším odborným vzděláním zhruba dvakrát více kopírujících než mezi osobami se základním vzděláním a o polovinu více než mezi vyučenými. Naopak v souvislosti s hudebním vzděláním tak výrazné rozdíly zaznamenat nelze. Nejvíce kopírujících je mezi příznivci hip hopu, kde kopíruje devět osob z deseti, dále hard rocku a metalu, taneční hudby, soudobé vážné hudby a popu a melodického rocku, průměrný výsledek lze vidět v případě příznivců jazzu a blues, zatímco podprůměrný podíl kopírujících je mezi příznivci folku a country, klasické vážné hudby, folklórní hudby a dechovky, kde již kopíruje pouze jeden z deseti.

Poslední otázka v dotazníku zněla „Kolikrát jste za posledních 12 měsíců byl/a na koncertě (živém provedení) preferovaného stylu hudby?“ Podobně jako v předchozích případech alespoň na jednom koncertě byla asi polovina respondentů, z nich více než polovina pouze na jednom či dvou. Nabízí se opět srovnání s výsledky vlastního průzkumu nákupního chování na trzích kulturních produktů (Bačuvčík, 2009), podle nichž v posledních 12 měsících bylo na koncertě vážné nebo populární hudby 65,9 % respondentů (zde na koncertě hudby oblíbeného stylu 53,9 %, oproti předchozím dvěma otázkám je zde tedy výrazný rozdíl; pokud nepřipustíme možnost, že by lidé s odstupem jednoho roku ve velké míře přestali chodit na koncerty znamenalo by to, že zatímco při pořizování nahrávek lidé preferují svůj oblíbený styl, při návštěvě koncertů jsou již v tomto smyslu mnohem benevolentnější).

	(%)	Pohl. (%)		Věk (%)								
	C	M	Ž	12	15	20	25	30	40	50	60	70
Ne	46,1	45,0	47,1	47,8	26,9	29,4	33,1	40,1	43,6	55,2	60,8	71,2
Ano	53,9	55,0	52,9	52,2	73,1	70,6	66,9	59,9	56,4	44,8	39,2	28,8
1-2	30,5	28,8	32,2	30,2	28,1	31,5	32,8	34,0	36,8	29,1	26,0	19,5
3-5	12,8	13,5	12,0	13,7	25,7	19,1	16,9	12,7	13,1	9,5	6,6	5,7
6-12	6,5	7,4	5,6	6,7	11,5	10,9	9,4	7,3	4,3	5,2	4,2	2,8
13 +	4,1	5,2	2,9	1,6	7,8	9,3	7,8	5,9	2,2	1,1	2,3	0,7
Počet	4842	2194	2648	471	711	647	567	608	518	486	441	393
Test χ^2		99,9	99,9	97,0	0,0	0,4	17,4	90,4	86,2	60,6	18,4	0,0

Tabulka 16 – Návštěva koncertů podle pohlaví a věku

Ženy a muži navštěvují koncerty své oblíbené hudby zhruba stejně. Zřetelné jsou naopak rozdíly v odpovědích jednotlivých věkových skupin, až na nejmladší z nich platí, že s každou další věkovou skupinou osob navštěvujících koncerty ubývá, přičemž výrazný úbytek lze pozorovat například u osob ve věku 50–59 let a u osob starších 70 let. V případě segmentace podle vzdělání platí prakticky totéž, co bylo řečeno v předchozích případech, mezi vysokoškoláky je asi dvakrát více osob navštěvujících koncerty než mezi osobami se základním vzděláním, což lze říci i o segmentaci podle hudebního vzdělání. Mezi nejintenzivnější návštěvníky koncertů svého oblíbeného žánru patří příznivci hard rocku a metalu, klasické vážné hudby, hip hopu, soudobé vážné hudby (kde je navíc relativně malý podíl občasných návštěvníků) a jazzu a blues, za průměrné návštěvníky koncertů či živých provedení lze považovat příznivce taneční hudby, za podprůměrné pak příznivce folklórní hudby, folku a country a zejména dechovky.

Komparace výsledků a diskuse

Jak bylo již několikrát zmíněno, výzkum, jehož výsledky jsou zde komentovány, do jisté míry v předmětu studia navazoval na výzkum Mikuláše Beka z roku 2001.¹⁰ Použité otázky byly nicméně rozdílné, takže přímé srovnání výsledků není možné. Alespoň pro orientační srovnání je možné vedle sebe prezentovat odpovědi na otázky, které se týkaly vztahu k jednotlivým hudebním žánrům. Bek ve svém výzkumu předložil respondentům celkem 21 žánrů, které měli hodnotit na pětistupňové škále (5 = poslouchám velmi rád, 3 = poslech nevadí, 1 = poslouchám velmi nerad), v našem případě se dotazování týkalo frekvence poslechu.

¹⁰ Bek, Mikuláš: *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*, Praha, 2003.

Pokud budeme chtít upozornit na shody a rozdíly, z vlastního výzkumu například vyplývá, že zdaleka největší část respondentů poslouchá často pop a melodický rock, v Bekově průzkumu se ovšem pop těší dokonce o něco menší oblibě než country & western. Současná taneční hudba a metal jsou podle Bekova výzkumu hodnoceny převážně negativně, podle vlastního výzkumu je ovšem přece jen často poslouchá významná část respondentů. Tyto výsledky samozřejmě mohou být do značné míry ovlivněny faktem, že Bekova výzkumu se účastnili pouze respondenti starší 18 let. S tím jistě souvisí i Bekem konstatovaná větší podpora lidové hudby, kterou však podle vlastního výzkumu (zde jako folklór) často poslouchá menší část respondentů. V obou případech se výsledky více či méně shodují v případě podpory klasické a soudobé vážné hudby.

Přes tyto rozdíly je nicméně možné poukázat na podobnost v rozdílech v přístupu k jednotlivým hudebním žánrům u sledovaných věkových skupin. To je samozřejmě výborně viditelné zejména u žánrů, jejich publikum je výrazně věkově polarizováno (taneční hudba, hard rock a metal nebo naopak folklór a dechovka), avšak zřejmé je to i u žánrů, kde tato polarizace není tak výrazná. Podobné souvislosti lze konstatovat také v případě srovnání dle pohlaví, kde lze pozorovat například lepší vztah k dechovce nebo folklórní hudbě u žen nebo naopak k hard rocku a metalu u mužů, jsou zde nicméně také rozdíly – podle Beka mají lepší vztah k folku a country ženy, podle vlastního průzkumu jsou to spíše muži (jedná se nicméně o žánry, kde rozdíly nejsou nijak dramatické).

The Relationship of the Population of the Czech Republic to Music

Summary

This study deals with the issue of what attitude each section of the population has to music and how this relationship is manifested in their purchase of music. The survey data suggest that people have quite an intense relationship to music but its intensity is not the same in the whole population. It confirmed that music is a major phenomenon for young people of up to 25 years of age but an even more important criterion than a person's age is whether they are students or if they are already in employment. While young students, in their own words, are fascinated by music and often cannot conceive of their life without it, young people in jobs tend to perceive music rather as a sound background. The intensity of the relationship to music decreases considerably after the ages of forty and seventy. Although the intensity of the relationship to music and the ways of listening to it are different in different age categories of the audience, it can be said that with some exceptions everybody expects much the same from music or associates it with similar values. For the majority of people music is a background for other activities, when it creates a sensation of well-being and harmony or when it stimulates relaxation and entertainment. A small percentage of the population perceive the structure of music

or its verbal aspect or admit that their musical preferences are influenced by what kind of music is listened to by their friends or people they know.

Die Beziehung der Einwohner der Tschechischen Republik zur Musik

Zusammenfassung

Diese Studie beschäftigt sich mit der Frage der Beziehung einzelner Teile der Öffentlichkeit zur Musik und mit einer Untersuchung darüber, wie sich diese Beziehung in der Realität im Einkaufsverhalten auf den Musikmärkten widerspiegelt. Die Daten der Forschungserhebung deuten darauf hin, dass die Beziehung der Menschen zur Musik sehr intensiv ist, wobei man aber nicht sagen kann, dass diese Intensität in der ganzen Bevölkerung gleich wäre. Es hat sich herausgestellt, dass die Musik insbesondere für junge Menschen bis zum Alter von 25 Jahren ein sehr bedeutendes Phänomen ist. Ein noch bedeutenderes Kriterium als das Alter scheint aber die Tatsache zu sein, ob die Betreffenden noch studieren oder schon arbeiten. Während die jungen Studierenden nach ihren eigenen Worten von der Musik vollkommen fasziniert sind und sich oft ihr Leben ohne sie nicht vorstellen können, stellt die Musik für junge Erwerbstätige eher einen wohltönenden Hintergrund dar. Die Intensität der Beziehung zur Musik lässt dann in einem bedeutenden Maße bei Menschen nach dem vierzigsten und dem siebzigsten Lebensjahr nach. Auch wenn die Intensität der Beziehung zur Musik sowie die Arten und Weisen des Hörens bei den verschiedenen Teilen der Öffentlichkeit unterschiedlich sind, kann man trotzdem sagen, dass bis auf Ausnahmen in dieser Hinsicht praktisch alle die gleichen Erwartungen haben, oder auch, dass man die Musik mit ähnlichen Werten zu verbinden pflegt. Der breiten Öffentlichkeit dient die Musik vor allem als ein wohlklingender Hintergrund zu anderen Tätigkeiten, sie vermittelt eine gemütliche Atmosphäre oder regt zur Entspannung und Unterhaltung an. Nur ein geringerer Teil der Bevölkerung beschäftigt sich mit der musikalischen Struktur oder mit der verbalen Seite der Musik; und diejenigen, die ihre Musikpräferenzen davon abhängig machen, was für eine Musik ihre Freunde und Bekannte zu hören pflegen, machen auch lediglich einen kleineren Teil der Bevölkerung aus.

Schlüsselwörter

Musikpräferenzen; Einkaufsverhalten; Musikhören; Musikträger; Besucheranzahl in Konzerten

Keywords

musical preference; buying behaviour; listening to music; music media; concert attendance